

Sjeool en Hades

Wat de Bijbel ons leert over het hiernamaals

1. Sjeool en Hades

Het woord 'sjeool' komt 65 keer voor in het Oude Testament en is in de King James Vertaling (KJV, of 'Authorized Version') 31 keer met 'graf', drie keer met 'afgrond' en 31 keer met 'hel' vertaald. Dat geeft aan dat het verschillende betekenissen kan hebben. Het woord is in de Septuaginta (de Griekse vertaling van het O.T.) 61 keer met 'hades' (dodenrijk) vertaald, twee keer met 'dood' (Gr. *thanatos*) (2 Sam. 22:6; Spr. 23:14), en tweemaal is het niet vertaald (Job 24:19; Ezech. 32:21), omdat het Grieks de betekenis niet goed kon weergeven.

In de volgende schriftplaatsen (we noemen er een aantal) betekent 'sjeool' niets anders dan het 'graf': Genesis 37:35; 42:38; 44:29,31; Numeri 16:30-31; 1 Koningen 2:6,9; Psalm 49:15; 141:7. En zo is het ook in de King James Vertaling (vergelijkbaar met de Statenvert.) weergegeven, met uitzondering van Numeri 16:30, waar 'afgrond' staat; terwijl daarentegen in de meeste andere schriftplaatsen de 'sjeool' de verblijfplaats is van de *zielen* van gestorvenen. Het graf neemt echter de ontzielde *lichamen* op. Samenvattend kan men zeggen dat de oudtestamentische uitdrukking 'sjeool' zowel voor het graf alsook voor de verblijfplaats van de zielen van de gestorvenen wordt gebruikt.

Als wij ons echter wenden tot het Nieuwe Testament, vinden wij de ongedefinieerdheid qua inhoud van dit begrip niet terug, want leven en onvergankelijkheid zijn nu door het Evangelie aan het licht gebracht. Het woord

'hades', dat de Griekse vertaling is van het Hebreeuwse woord 'sjeool', heeft in het Nieuwe Testament alleen betrekking op de onzichtbare wereld van de zielen van gestorvenen; terwijl de woorden 'dood' en 'graf' alleen betrekking hebben op het lichaam (Openb. 20), niet op de ziel en de geest. Het is het *lichaam* dat sterft, terwijl de geest – die God heeft gegeven – tot Hem terugkeert. Geest en ziel houden nooit op te bestaan. De hades neemt alleen ongelovige zielen op. Als de gelovige wordt thuisgehaald, gaat hij niet naar de hades, maar naar het paradijs.

Velen menen echter dat bij het sterven zowel de gelovige als de ongelovige naar de hades gaat, en dat beide categorieën daar door een diepe kloof van elkaar gescheiden zijn. Nergens staat echter dat de gelovige naar de hades gaat, maar veeleer dat hij daarvan juist ver verwijderd is (zie Luc. 16:23). Als Psalm 16:10, een vers dat tweemaal in Handelingen 2 wordt aangehaald, de basis zou vormen voor de leer dat de Heer na Zijn dood naar de sjeool oftewel de hades, is afgedaald en Zijn ziel daar niet is achtergebleven, dan zegt het Nieuwe Testament duidelijk dat Hij naar het *paradijs* ging (een plaats van gelukzaligheid en niet van duisternis, waar ook de moordenaar aan het kruis werd ontvangen). Als wij dit overwegen, kan er slechts sprake zijn van twee verblijfplaatsen: één voor gelovigen en één voor ongelovigen. Maar deze verkeerde leer berust op een onjuiste vertaling van dit vers in de King James Vertaling. De juiste vertaling is: 'U zult Mijn ziel niet aan (niet: in) het dodenrijk, de sjeool, overlaten (prijsgeven of verwijzen)' (Ps. 16:10). Deze correcte vertaling wordt door de Revised Version van Handelingen 2:27,31 bevestigd (en erkend door Lachman, Tischendorff, Tregelles, Westcott & Hort en andere vertalers).

Het woord *hades* wordt in het Nieuwe Testament nooit in positieve zin gebruikt. Indien er in de hades aparte gebieden zouden zijn voor gelovigen en voor ongelovigen, waarom zien wij dan zonder uitzondering dat de hades in verbinding wordt gebracht met *ongelovigen* en vinden wij geen enkele aanwijzing dat zich daar *gelovigen* zouden bevinden?

2. Zeven vragen en antwoorden ¹

Vraag 1: Houdt de uitdrukking: ‘zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten in het hart van de aarde zijn’ (Matt. 12:40) méér in dan het verblijf in het graf; en houdt de uitdrukking: ‘Hij is ook neergedaald naar de lagere delen van de aarde’ (Ef. 4:9) méér in dan het stof van de dood en het graf?

Antwoord: Met de uitdrukking ‘in het hart der aarde’ (Matt. 12:40), of ‘neergedaald naar de lagere delen der aarde’ (Ef. 4:9), wordt het *graf* bedoeld. Onze Heer stierf niet alleen, maar werd ook begraven en op de derde dag opgewekt. Daarvan is Jona een voorbeeld of type. Psalm 139:15 kan ons behoeden voor een al te letterlijke interpretatie van het woord aarde of aardrijk. Ongetwijfeld wordt met de lagere delen der aarde iets bedoeld dat onzichtbaar of verborgen is. Het graf werd beveiligd met een wacht, nadat het met een steen was verzegeld (Matt. 27:66). Geen menselijk oog kon in het heilige domein kijken, waar het lichaam van Jezus lag.

Vraag 2: Is het in overeenstemming met de Schrift om te zeggen dat de ‘sjeool’ of de ‘hades’ (met inbegrip van de schoot van Abraham en het paradijs) zich onder de aarde bevonden? En dat de Heer Jezus daarin is neergedaald, en een afdeling daarvan heeft leeggemaakt om hen naar de hoge met Zich mee te voeren? Of was het paradijs, oftewel de schoot van Abraham, altijd al in de hemel en nooit onder de aarde – zelfs niet in de tijd van het Oude Testament?

Antwoord: Voordat Christus kwam, was ‘de schoot van Abraham’ voor de vrome Jood de hoogste trap van gelukzaligheid, omdat hij wist dat Abraham ‘de vriend van God’ werd genoemd (Jak. 2:23). Met *Christus* te zijn, is echter de gelukkige hoop van de christen zoals die nu is geopenbaard. Dat is boven in het paradijs van God. Het paradijs is niet de hades. Abraham was ook niet in de hades, maar de gekwelde ziel die in de hades was, zag hem ‘uit de verte’. Het is een verzinsel van mensen dat de Heer in de hades was, en sommigen daaruit heeft verlost. De Heer ging niet naar de hades, maar naar het *paradijs*. De Schrift spreekt helemaal niet over bevrijding uit de hades. Richteren 5:12; Psalm 68:18; Efeziërs 4:8 spreken niet van de bevrijding van gevangenen, maar van de gevangenneming van boze

¹ De vragenbeantwoording (1 t/m 5) is ontleend aan de Bible Treasury, het tijdschrift van William Kelly (deel N 9, p. 79-80). De vragen 6 en 7 zijn later toegevoegd.

machten, die hier met het woord 'gevangenschap' worden aangeduid. 'Christus heeft de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en door het kruis over hen getriomfeerd' (Kol. 2:15). 'Hij heeft de gevangenschap gevangen genomen' (Ef. 4:8). Dat heeft niet betrekking op de bevrijding van gevangenen uit de hades of de hel, zoals sommigen beweren.

Vraag 3: Als wij bij de schoot van Abraham en het paradijs aan de hemel moeten denken, wat is dan de betekenis van een uitdrukking als 'in de sjeool neerdalen'?

Antwoord: Het neerdalen in de sjeool heeft betrekking op het graf of de groeve. De uitdrukking 'nedergedaald ter helle' in de Apostolische geloofsbelijdenis berust op een misverstand. Het graf of de afgrond bevinden zich voor het oog onder (in) de aarde.

Vraag 4: Is de 'afgrond' (de 'bodemloze put') iets anders dan de 'hades'?

Antwoord: De 'afgrond' is volgens Openbaring 20 de plaats waar niemand komt dan de satan, die daar duizend jaar lang wordt gebonden, voordat hij ten slotte voor eeuwig in de poel van vuur en zwavel wordt geworpen (Openb. 20:10). De hades daarentegen neemt ziel en geest op van degene die gestorven is in ongelof, wiens geest eens in een sterfelijk lichaam woonde. Ziel en geest gaan naar de hades, terwijl het lichaam dat uit het stof is gevormd, een plaats in het graf vindt (in de zee of het land) en wacht tot de opstanding ten oordeel (Openb. 20:11-15). Als die mens wordt opgewekt (hemel en aarde zullen dan wegvluchten), wordt hij niet in de hades geworpen (die is er niet meer), maar in de poel van vuur, die niet voor de mensen maar voor de duivel en zijn engelen is bereid (Matt. 25:41). De gelovige die ontslapen is, wordt niet ten oordeel maar tot heerlijkheid opgewekt (Fil. 3:20-21).

Vraag 5: Kan het woord 'sjeool' of 'hades' betrekking hebben op de hemel, omdat het ook tot de onzichtbare dingen behoort?

Antwoord: De begrippen 'sjeool' of 'hades' kunnen niet worden toegepast op de hemel, maar staan daarmee juist in contrast als het tegendeel ervan.

Vraag 6: Bevindt de hades zich onder de aarde, zoals mogelijk in Filippenzen 2:10 wordt aangegeven, of moeten we bij de uitdrukking 'die onder de aarde zijn' aan

demonen denken? Of is de hades te lokaliseren in de derde hemel, vlakbij het paradijs? Is er een bijbeltekst die dat precies aangeeft? Immers, de rijke man in de hades kon Lazarus zien in de schoot van Abraham (Luc. 16). Zou je daaruit kunnen concluderen dat de hades en het paradijs niet ver van elkaar verwijderd zijn?

Antwoord: Ik denk niet dat de hades zich onder de aarde bevindt. Onder de aarde zijn eenvoudig de *ondergrondse* schepselen, oftewel de gestorven ongelovigen, van wie het lichaam in de aarde is gelegd, maar van wie de geest/ziel in de hades verkeert. De demonen zijn een andere categorie: zij zijn nu nog met de satan in de hemelse gewesten, maar zullen met hem op aarde worden neergeworpen en later in de afgrond terechtkomen (Openb. 12:7-12; 20:1-2). De Bijbel maakt duidelijk onderscheid tussen het paradijs en de hades. Tussen beide plaatsen is een grote, onoverbrugbare kloof gevestigd, hoewel dat in het geval van de rijke man de communicatie met vader Abraham niet onmogelijk maakte.

Vraag 7: In Lucas 16 lezen we inderdaad dat de rijke man uit de verte Lazarus zag in Abrahams schoot, maar er bestond een kloof tussen de hades en het paradijs. Wat betreft het zien van Lazarus door de rijke, hoe moeten we dit precies interpreteren. Is de afstand een aantal meters geweest? Ik kan bijv. op 25 meter afstand iemand duidelijk onderscheiden en weten om wie het gaat. Of is hier sprake van een geestelijk oog, waarbij de concrete afstand eigenlijk geen rol speelt?

Antwoord: Ik twijfel er niet aan dat het bij de rijke man en de arme Lazarus om reële personen gaat. De Heer Jezus vertelt hier niet een gelijkenis, maar Hij gunt ons een blik in het hiernamaals. Ik weet echter niet hoe wij ons de bijzonderheden hiervan precies moeten voorstellen. Beide verblijfplaatsen zijn duidelijk van elkaar onderscheiden, maar over concrete afstanden valt niets te zeggen. Ik ken ook geen andere Schriftgedeelten die informatie hierover geven. Laten we vooral het *waarschuwend* karakter van deze geschiedenis in het oog houden: het gaat erom dat wij het 'eeuwig wel' en het 'eeuwig wee' serieus nemen! Verder verwijs ik graag naar de gelijknamige brochure: *Sjeool en Hades, wat de Bijbel ons leert over het hiernamaals*.

3. Aanvullend commentaar n.a.v. de plaatsen waar het woord 'hades' voorkomt in het Nieuwe Testament

Matteüs 11:23 (Luc. 10:15) In beide teksten staat de hades in duidelijke tegenstelling tot de hemel. De Heer zegt daar dat Kapernaüm tot de hades (het dodenrijk) zal worden neergestoten. De negatieve betekenis is evident.

Matteüs 16:18 Hier zegt de Heer dat degenen die door wedergeboorte levende stenen in het huis van God (de Gemeente) zijn geworden, niet door de poorten van de hades overweldigd kunnen worden, dus nooit in de hades komen.

Lucas 16:23 De rijke slaat zijn ogen op in de hades en verkeert in pijnen. Er staat niet dat Lazarus zich ook in de hades bevindt, het tegenovergestelde is waar. De rijke ziet Lazarus 'in de schoot van Abraham'. De schoot van Abraham of het paradijs is geen deel van de hades. Het zijn duidelijk van elkaar onderscheiden verblijfplaatsen, want het is onmogelijk van de ene in de andere te komen: 'En bij dit alles is er tussen u en ons een onoverkomelijke kloof' (Luc. 16:26).

Handelingen 2:27, 31 De vertaling van het citaat uit Psalm 16:10 in Handelingen 2:27, 31 is m.i. niet juist. In de Septuaginta staat letterlijk *enkataleipseis eis haiden* (aan de hades *prijsgave*). De onbepaalde wijs van het werkwoord is *enkataleipo* en wordt in een andere schriftplaats beter vertaald door *overlaten* (of: *verlaten*). Dit woord *enkataleipo* komt in het Nieuwe Testament behalve in Handelingen 2 nog acht keer voor, en wordt zes keer met *verlaten* vertaald (Matt. 27:46; Marc. 15:34; 2 Kor. 4:9; 2 Tim. 4:10, 16; Hebr. 13:5), één keer met *overlaten* (Rom. 9:29), en één keer met *verzuimen* of *opgeven* (Hebr. 10:25). Doorslaggevend is dat hier niet staat *en toi haidei* (3e naamval, zoals in Luc. 16:23), maar *eis haidou* of *eis haiden* (het voorzetsel *eis* met resp. 2e en 4e naamval). De 4e naamval wijst op beweging of richting. Als in de grondtekst *en haidei* zou staan, zou *enkataleipseis* met achterlaten vertaald kunnen worden. De uitdrukking *eis haidou* of *eis haiden* sluit die mogelijkheid uit. Het gaat hier niet om de vraag van verschillende leesvarianten, maar om de kwestie van de juiste vertaling (zie het uitvoerige

commentaar van W. Kelly in zijn boeken *An Exposition of the Acts of the Apostles* en *The preaching to the Spirits in Prison*²).

Het voorzetsel *eis* komt o.a. voor in Matteüs 18:20 ('vergaderd *in* (lett.: *tot*) mijn naam'), vervolgens in verbinding met de doop (Rom. 6:3-4; 1 Kor. 10:2 etc.). Petrus geeft in Handelingen 2 een citaat uit Psalm 16:10, om duidelijk te maken dat God Christus heeft opgewekt, die door de hand van wettelozen aan het kruis was geslagen en gedood. Het was niet mogelijk dat de Heer in de dood zou blijven en daardoor zou worden vastgehouden. Petrus wil met deze aanhaling zeggen dat de Heer nooit in de hades was. God kon niet toelaten dat de ziel van de Heer in de hades verbleef gedurende de tijd dat Zijn lichaam in het graf lag. Evenmin als Zijn lichaam ontbinding heeft gezien, werd Zijn ziel naar de hades verwezen. De wettelozen zouden dat hebben gedaan, als het in hun macht had gelegen. Maar God dacht daar anders over, omdat Hij in de Heer Jezus een volkomen welgevallen had. Dat heeft God overduidelijk bewezen door Hem uit de dood op te wekken. Zou er één andere schriftplaats zijn, die het negatieve karakter van de hades meer duidelijk maakt?

² W. Kelly, *The Preaching to the Spirits in Prison* (Believers Bookshelf), p. 133-134: Het Hebreeuws in Psalm 16:10 betekent niet 'in', maar 'tot' de sjeool; het is geen 'neerdalen in', net zomin als in Handelingen 2:27 in de kritische tekst (*eis haden*) van Alford, Lachmann, Tischendorf, Tregelles, Wordsworth, Westcott & Hort. Zo vertaalt de Revised Version terecht vanuit het Hebreeuws: 'U zult Mijn ziel niet in de sjeool laten [aan de sjeool prijsgeven]' enz., hoewel zij onterecht het Griekse woord met 'in' in plaats van 'tot' vertalen. Toen de Heer stierf, beval Hij Zijn geest in de handen van Zijn Vader, die met zekerheid in de hemel is; en de rover die zich bekeerde, was (hoe laat dit ook gebeurde) op precies dezelfde dag met Hem in het paradijs (Luc. 23:40-43). Wij hebben al gezien dat het paradijs in de hemel is en daar het mooiste deel is. De apostel Paulus verbindt het met de 'derde hemel' (2 Kor. 12:2-4). En de Heer laat Johannes zeggen dat de overwinnaar bij de verheerlijking te eten krijgt van de boom des levens, en dat is beslist niet in de hades (Openb. 2:7). In het Oude Testament blijven de begrippen hades, alsook dood, leven en onvergankelijkheid ongedefinieerd; maar deze begrippen (en nog veel meer) zijn door het Evangelie in het volle licht gesteld. Daarom beschrijft de Heer in de laatste gelijkenis van Lucas 16 de rijke man als iemand die geloof noch liefde bezat, en die na zijn dood zijn ogen opsloeg in de hades. De gelovige Lazarus daarentegen werd gezegend in de nabijheid van de trouwe Abraham. Er bevond zich een grote kloof tussen hen, die een oversteek van de ene naar de andere plaats uitsloot. De hades was inderdaad in de verte, het verblijf aldaar hield een voortdurende pijniging in. Geen enkel woord getuigt ervan dat Lazarus zich daar bevond; hij was juist in de schoot van Abraham.

Openbaring 1:18 Hier zien wij dat de Heer de sleutels van de dood en de hades bezit. In dit vers wordt Hij voorgesteld als de Rechter, zoals wij Hem ook zien in Openbaring 20:11-15, waar Hij over de doden gericht oefent. Daar moeten de dood en de hades alle doden teruggeven, opdat zij kunnen worden geoordeeld. Satan geeft de doden niet vrijwillig terug. Maar de Heer heeft de uiteindelijke macht over de dood en de hades.

Openbaring 6:8 De hades volgt het bleekgroene (vale) paard, waarop de dood zit. Deze schriftplaats houdt verband met de oordelen die de aarde zullen treffen na de opname van de Gemeente. Degenen die door 'de dood' worden gedood, komen meteen in de hades. Dit betreft natuurlijk alleen de geest en de ziel van de doden. De getrouwe Joden, die in deze tijd zullen omkomen, bevinden zich echter – in tegenstelling met hen die in de hades verblijven – onder het altaar (Openb. 6:9).

Openbaring 20:13-14 Hier worden de dood en de hades in de poel van vuur geworpen. De dood en de hades zijn de laatste machten die tegenover God staan, en die daarom in de poel van vuur worden geworpen. Zou God de geest en de ziel van een gelovige die reeds behouden is, verwijzen naar een plaats die aan Hem tegengesteld is? Dat is onmogelijk! De dood staat weliswaar ook tegenover God, maar deze opent voor de gelovige de deur naar de onzichtbare wereld. Als de Heer niet eerder terugkomt, moeten ook wij nog door de dood gaan, omdat het lichaam nog niet verlost is (Rom. 8:23). Maar onze hoop is dat de Heer komt, en dat Hij spoedig komt en 'het lichaam van onze vernedering zal veranderen tot gelijkvormigheid aan het lichaam van Zijn heerlijkheid, naar de werking van de macht die Hij heeft om ook alles aan Zich te onderwerpen' (Fil. 3:21).

4. Overzicht van de verschillende begrippen

Aanduiding	Schriftplaatsen	Betekenis
Sje'ool (Hebr.)	65x in het O.T.; bijv. Gen. 37:35; 42:38; 44:29,31; Num. 16:30-33; 1 Kon. 2:6,9; Ps. 49:15; 141:7 etc.	Ten eerste het graf, de groeve in de aarde. Dan ook het dodenrijk, niet onderscheiden naar het verblijf van gelovigen resp. ongelovigen.
Hades (Gr. <i>haidēs</i>)	Matt. 11:23; 16:18; Luc. 10:15; 16:23; Hand. 2:27,31; Openb. 1:18; 6:8; 20:13-14	Verblijfplaats van de ongelovige doden. Plaats van pijn. Hades heeft in het N.T. altijd een negatieve betekenis. Plaats van pijn. Hades heeft in het N.T. altijd een negatieve betekenis.
Paradijs	Luc. 23:43; 2 Kor. 12:4; Openb. 2:7	Verblijfplaats van de ontslapen gelovigen, in bewuste blijdschap.
Abrahams schoot	Luc. 16:22-23	Joodse benaming voor het paradijs.
Poel van vuur en zwavel	Openb. 19:20; 20:14-15; 21:8 (vgl. 'de eeuwige straf' in Matt. 25:46)	Verblijfplaats van mensen, de satan en zijn demonen, die onophoudelijk en in alle eeuwigheid de kwelling van het oordeel zullen ervaren. Tot nu toe bevindt zich niemand in de poel van vuur. Als eersten zullen het beest en de valse profeet daarheen worden verbannen; de satan pas duizend jaar later en met hem alle ongelovigen.
Hel (Gr. <i>gehenna</i>)	Matt. 5:22,29,30; 10:28; 18:9; 23: 15,33; Marc. 9:43,45,47; Luc. 12:5; Jak. 3:6	Een andere benaming voor de poel van vuur.
Afgrond (Hebr. <i>abaddon</i> , d.i. verderf; Gr. <i>abussos</i> resp. <i>tartaros</i>).	Job. 26:6; 28:22; 31:12; Ps. 88:11; Spr. 15:11; 27:20; Luc. 8:31; Rom. 10:7; 2 Petr. 2:4; Judas: 6; Openb. 9:1,11; 11:7; 17:8; 20:1,3	De afgrond is o.a. de bewaarplaats voor gevallen engelen, die God heeft gebonden tot een uiteindelijk oordeel.

Aanduiding	Schriftplaatsen	Betekenis
Hemel	Meer dan 700 keer in de Bijbel	De Bijbel maakt onderscheid tussen (1) de zichtbare hemel (dampkring, atmosfeer), (2) de hemel als het universum, de interstellaire ruimte, (3) de derde hemel met de troon van God en het paradijs (2 Kor. 12:3-4), en (4) het Vaderhuis, waarin door Christus plaats is bereid voor allen die tot de Gemeente behoren.

Oude Sporen 2014

